

Wsparcie rozwoju kompetencji społecznych imigrantów w procesie integracji ze społeczeństwem przyjmującym (na przykładzie badań zrealizowanych w ramach projektu Wsparcie Integracyjno-Edukacyjne Migrantów (WIEM) w ramach POWER 2014–2020)

Streszczenie: Celem artykułu jest opisanie modelu wsparcia rozwoju kompetencji społecznych imigrantów w procesie integracji ze społeczeństwem przyjmującym. W nawiązaniu do celu artykułu, autorki sformułowały następujące problemy badawcze: Jaki poziom analizowanych kompetencji społecznych posiadają badani imigranci? Jakie działania edukacyjno-doradcze należy zaproponować uczestnikom projektu, tj. osobom o niskich umiejętnościach podstawowych, odpowiadających poziomowi nie wyższemu niż 3. poziom PRK? Jakie działania walidacyjne należy podjąć wobec uczestników projektu po realizacji działań edukacyjno-doradczych? W części teoretycznej artykułu wyjaśniono pojęcie kompetencji społecznych i opisano ich elementy. W części empirycznej przedstawiono metodologię i wyniki przeprowadzonych badań oraz wynikające z nich wnioski i zalecenia. W badaniach brało udział 170 imigrantów z Ukrainy. Większość z badanych posiadała kompetencje społeczne na poziomie podstawowym. W zakresie automotywacji (motywacji) było to 94% badanych, asertywności – 81%, autoprezentacji – 71%, komunikacji – budowania relacji interpersonalnych – 95%, zarządzania stresem/zarządzania konfliktami – 96%, a w zakresie funkcjonowania w zespole (w tym wielokulturowym) – 10%.

Słowa kluczowe: kompetencje społeczne, imigranci, integracja, społeczeństwo przyjmujące

Wstęp

Problematyka kompetencji społecznych jest ważna i zarazem interesująca, stąd też badacze od lat analizują zagadnienia z nimi związane. To kluczowe kompetencje, które odnoszą się do wszystkich zachowań, jakie pozwalają ludziom na efektywny udział i współpracę w różnych środowiskach, w obszarze ich życia zarówno społecznego, jak i zawodowego (Parlament Europejski, 2006). Kompetencje społeczne wpływają na relacje społeczne, co w przypadku imigrantów jest szczególnie ważne w kontekście ich adaptacji, integracji i skutecznego funkcjonowania w nowym dla nich, zróżnicowanym kulturowo środowisku.

Mówiąc o integracji w przypadku stosunków: społeczeństwo przyjmujące – imigranci, zazwyczaj ma się na myśli proces wkomponowania nowego elementu do istniejącego systemu społecznego, przy czym wkomponowanie to powinno się odbywać w taki sposób, aby rozszerzony system w dalszym ciągu funkcjonował harmonijnie i skutecznie (Koryś, 2022). Kompetencje społeczne imigrantów pomagają im we wkomponowaniu się do istniejącego systemu społecznego. Dlatego istotne jest badanie poziomu tych kompetencji, a w przypadku gdy jest on niski, potrzebne jest wsparcie rozwoju w postaci działań edukacyjnych.

Opisane w niniejszym artykule badania dotyczące poziomu kompetencji społecznych imigrantów były wykonane w ramach realizacji Modelu wsparcia pt. „Wsparcie Integracyjno-Edukacyjne Migrantów” (WIEM) dofinansowanego z projektu „Szansa – nowe możliwości dla dorosłych”, realizowanego w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014–2020, współfinansowanego przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego.

W badaniach, do których autorki odwołują się w artykule, przeanalizowane zostały wybrane umiejętności społeczne migrantów, w nawiązaniu m.in. do modelu kompetencji społecznych, opracowanego przez Agryle (2002). Do modelu Agryle autorki odwoływały się już wcześniej, m.in. w swoich badaniach dotyczących kompetencji społecznych pracowników (imigrantów) pracujących w międzykulturowych zespołach (Knap-Stefaniuk i Sowa-Behtane, 2020).

Kompetencje społeczne – wyjaśnienie pojęcia; elementy składowe

Pojęcie kompetencji społecznych od lat jest przedmiotem zainteresowania badaczy z różnych dziedzin: psychologii, zarządzania, pedagogiki i innych (Franczyk i Rajchel, 2021; Jennings i Greenberg, 2009; Junge, Valkenburg, Dekovic i Branjce, 2020; Lockhart, 2013; Matczak i Martowska, 2013; Martowska, 2014; Mazurek-Kucharska, 2011; Miłaszewicz, 2017; Ogrodzka-Mazur, 2019, Szczurek-Boruta, 2013). Wielu badaczy uważa, że nie ma jednej, uniwersalnej definicji kompetencji społecznych (np. Arghode, 2013; Buchs i Butera, 2015; Lang, 2010; Mazurek-Kucharska, 2008; Piercy i Steele, 2016).

Autorzy podejmujący tematykę kompetencji społecznych reprezentują różnorodne podejścia do natury i struktury kompetencji (m.in. Argyle, 2002; Matczak, 2007; Maxim i Nowicki, 2003; Raven i Stephenson, 2001). Stąd też w literaturze funkcjonuje dużo definicji kompetencji społecznych, które charakteryzują się różnym zakresem oraz stopniem szczegółowości. Sprowadzają się one do przedstawiania kompetencji społecznych jako np. umiejętności właściwego zachowywania się w sytuacjach społecznych, świadomości i rozumienia zjawisk w przestrzeni społecznej, specyficznych umiejętności (np. autoprezentacyjnych, inicjowania interakcji, nawiązywania przyjaźni), bądź jako wyniku zachowań społecznych (Sowińska, 2011). Kompetencje społeczne definiowane są również jako „złożone umiejętności warunkujące efektywność radzenia sobie w określonych sytuacjach społecznych, nabywane przez jednostkę w toku treningu społecznego” (Matczak, 2001, s. 7).

Kompetencje społeczne są określane jako spójny, funkcjonalny, wykorzystywany w praktyce oraz warunkowany osobowościowo zestaw wiedzy, doświadczenia, zdolności, umiejętności społecznych. Zestaw ten umożliwia jednostce podejmowanie i rozwijanie twórczych relacji i związków z innymi osobami, aktywne współuczestniczenie w życiu różnych grup społecznych, zadowolające pełnienie różnych ról społecznych oraz efektywne wspólne pokonywanie pojawiających się problemów (Borkowski, 2003).

Kompetencje społeczne są także definiowane jako zdolność do skutecznego radzenia sobie z interakcjami społecznymi. To szeroki zakres zdolności poznawczych, procesów emocjonalnych, umiejętności behawioralnych, świadomości społecznej oraz wartości osobistych i kulturowych związanych z relacjami międzyludzkimi (Orpinas, 2010).

Badacze od lat analizują komponenty kompetencji społecznych. Na przykład Borkowski (2003) wymienia takie elementy kompetencji społecznych, jak:

wiedza społeczna, wiedza o sobie samym, społeczne doświadczenie rozumiane jako suma doświadczeń życiowych, wiedza o zasadach funkcjonowania małych grup społecznych oraz dużych zbiorowości, osobowość społeczna, czyli zdolność do rozumienia własnych stanów emocjonalnych i stanów emocjonalnych innych ludzi, inteligencja społeczna oraz inne zdolności i umiejętności.

Jednym z najbardziej znanych modeli opisujących strukturę (i elementy) kompetencji społecznych jest koncepcja Argyle'a (2002). Badacz ten przedstawia kompetencje społeczne jako zdolność posiadania i umiejętność opanowania umiejętności, które są wykorzystywane w sytuacjach społecznych i antyspołecznych, aby uzyskać pożądane efekty w relacjach interpersonalnych. Zdaniem Argyle'a (2002) kompetencje społeczne to zbiór różnych umiejętności, które wzmacniają interakcje społeczne. Wśród nich badacz ten wymienia m.in. takie umiejętności jak: nagradzanie (m.in. pozytywne wzmocnienia relacji poprzez komunikację werbalną i komunikację niewerbalną), asertywność (wywieranie pożądanego wpływu bez szkody dla danej interakcji społecznej), samoprezentację (zachowanie ukierunkowane na wywieranie wrażenia), komunikację werbalną i niewerbalną, empatię (umiejętności dostrzegania i uwzględniania poglądów i uczuć innych ludzi), znajomość reguł życia społecznego, czyli inteligencja społeczna.

Każdy imigrant, integrując się ze społeczeństwem przyjmującym, nieustannie komunikuje się i wchodzi w relacje społeczne z innymi ludźmi. Należy podkreślić, że zachodzą istotne zależności pomiędzy poziomem kompetencji społecznych a powodzeniem w zakresie funkcjonowania imigrantów w społeczeństwie przyjmującym.

Metodologia badań

Realizacja zadań w ramach projektu „Wsparcie Edukacyjno-Integracyjne Migrantów (WIEM)” odbywała się w trzech etapach:

Etap 1: Diagnoza umiejętności i potrzeb uczestników (2 miesiące).

Etap 2: Edukacja, doradztwo (9 miesięcy).

Etap 3: Walidacja nabytych umiejętności (2 miesiące).

Sformułowano trzy problemy badawcze:

1. *Jaki poziom analizowanych kompetencji społecznych posiadają badani imigranci?*
2. *Jakie działania edukacyjno-doradcze należy zaproponować uczestnikom projektu, imigrantom o niskich umiejętnościach podstawowych, odpowiadających poziomowi nie wyższemu niż 3. poziom PRK?*

3. Jakie działania walidacyjne należy podjąć wobec imigrantów po realizacji działań edukacyjno-doradczych?

W projekcie WIEM od dnia 1.01.2022 do dnia 28.02.2022 przeprowadzono diagnozę m.in. kompetencji społecznych 170 uczestników, w wieku od 25 do 45 lat. Wszyscy imigranci byli obywatelami Ukrainy. W celu przeprowadzenia diagnozy przygotowano zadania, ćwiczenia i testy, które sprawdziły poziom umiejętności uczestników zgodnie z Polską Ramą Kwalifikacji (PRK).

Proces diagnozy składał się z następujących etapów. Najpierw odbywała się rozmowa na temat doświadczeń i motywacji, potem zadania praktyczne, kolejno ocena w odniesieniu do zestawów efektów uczenia się, a na końcu określenie poziomu umiejętności i decyzja o kwalifikacji kandydata do testowanego modelu. Do dalszego udziału w projekcie kwalifikowały się osoby o niskich umiejętnościach podstawowych, odpowiadające poziomowi nie wyższemu niż poziom 3 PRK. Wynik diagnozy na poziomie 0–10 punktów wskazywał na poziom 1 (braki w badanej kompetencji), wynik od 11 do 25 punktów na poziom 2 (dostateczny poziom badanej kompetencji), wynik od 26 do 45 punktów na poziom 3 (dobry poziom badanej kompetencji), a wynik od 46 do 60 punktów na poziom 4 (bardzo dobry poziom badanej kompetencji). Badani, którzy uzyskali wynik na poziomie 4, nie kwalifikowali się do dalszej części projektu, gdyż ich kompetencje społeczne były za wysokie.

Wywiad, zestawy ćwiczeń i testów były opracowywane w formie raportu, na podstawie którego dla każdego uczestnika tworzono Indywidualny Plan Rozwoju (IPR). Założenia i cele IPR opierały się na przeprowadzonej diagnozie umiejętności podstawowych (rozumienie i tworzenie informacji, umiejętności cyfrowe, kompetencje społeczne). IPR był opracowywany i przygotowywany przez Zespół Diagnostów projektu WIEM w składzie diagnosta I, diagnosta II, trener/diagnosta języka polskiego, specjalista ds. Smrt.Bio i narzędzi do nauki języka polskiego, coach-psycholog. Celem IPR było podniesienie wiedzy i umiejętności uczestników modelu wsparcia.

Wyniki badań

Celem prowadzonych badań była diagnoza umiejętności w zakresie sześciu kompetencji społecznych, tj.: motywacja (automotywacja), asertywność, auto-prezentacja (budowanie własnego wizerunku), komunikacja – budowanie relacji interpersonalnych, zarządzanie stresem / zarządzanie konfliktami, funkcjonowanie w zespole (w tym w wielokulturowym). Badania w projekcie

mające na celu diagnozę, m.in. kompetencji społecznych imigrantów, zostały zrealizowane wśród 170 uczestników.

W klasyfikacji wyników badań (w nawiązaniu do poziomów opisanych w metodologii badań), w zakresie pierwszej kompetencji, czyli motywacji (automotywacji), na poziomie 1 znalazło się 2% badanych, na poziomie 2 – 51%, na poziomie 3 – 41%, a na poziomie 4 – 6% osób. Zatem w kategorii uczestników wysoko zmotywowanych i chcących się uczyć nowych rzeczy znalazło się tylko 6% badanych, a w kategorii osób potrzebujących wsparcia w tym zakresie znalazło się aż 94% (160 osób). Jak wspomniano, zgodnie z założeniami projektu, w przypadku każdego migranta, po przeprowadzeniu diagnozy zostały zdefiniowane cele edukacyjne do realizacji w ramach IPR. Ze względu na objętość publikacji autorki podają tylko przykładowe cele edukacyjne w zakresie każdej badanej kompetencji. I tak, w zakresie motywacji, cele edukacyjne do zrealizowania na podstawie diagnozy to np.: rola automotywacji, motywowanie i jej efektywność, wskazanie, jak wyznaczać i jak osiągać założone cele. Przykładowe informacje dokumentujące podniesione kompetencje to np. portfolio postępów w nauce np. z j. polskiego, przygotowany biznesplan lub opis własnego produktu/usługi.

Drugą badaną kompetencją była asertywność. Na podstawie udzielanych odpowiedzi uczestników przyporządkowano do następujących poziomów: poziom 1 – 13% badanych, poziom 2 – 39%, poziom 3 – 29%, a grupę badanych, którzy wiedzą, jak zachować się asertywnie i jaką przyjąć postawę (poziom 4), stanowiło 19%. Cele edukacyjne do zrealizowania na podstawie diagnozy to np.: umiejętność rozwiązywania konfliktów, komunikacja w sytuacjach trudnych – argumentowanie swoich racji, style rozwiązywania konfliktów. Przykładowe informacje dokumentujące podniesione kompetencje to: przykład rozwiązanej sytuacji konfliktowej, przykład pozytywnego nastawienia podczas sytuacji w pracy, szkole lub w domu.

Trzecią z badanych kompetencji społecznych była autoprezentacja (budowanie własnego wizerunku). Poziom tej kompetencji określony podczas diagnozy przedstawiał się następująco: poziom 1 – 27% osób, poziom 2 – 31%, poziom 3 – 13%. Ci badani stanowili grupę, która знаła tylko podstawy autoprezentacji. 29% badanych posiadało wysokie umiejętności autoprezentacji (poziom 4). Cele edukacyjne do zrealizowania na podstawie diagnozy osób zakwalifikowanych na poziomach 1–3 formułowano np. w następujący sposób: umiejętność własnej autoprezentacji, podniesienie na wyższy poziom umiejętności prezentowania, wyeliminowanie i ukrycie sygnałów stresu. Przykładowe informacje dokumentujące podniesione kompetencje to np.:

prezentacja własnego pomysłu biznesowego, przykład przezwyciężenia sytuacji stresowej z ostatnich dwóch miesięcy.

Kolejną badaną kompetencją była komunikacja – budowanie relacji interpersonalnych. Poziomy kompetencji uczestników określone podczas diagnozy przedstawiały się następująco: poziom 1 – 38% badanych, poziom 2 – 27%, poziom 3 – 30%. Uczestnicy potrafiący wymienić cechy osoby skutecznie komunikującej się i chętnie uczestniczący w rozmowach z większą liczbą osób stanowili 5%. Cele edukacyjne do zrealizowania na podstawie diagnozy grupy zakwalifikowanej na poziomie 1–3 zostały sformułowane np. następująco: uświadomienie sobie znaczenia umiejętności porozumiewania się między ludźmi, umiejętne wykorzystywanie zasad poprawnej komunikacji międzyludzkiej i przekazywania informacji, rozpoznawanie i świadome wykorzystywanie komunikatów werbalnych, niewerbalnych i pisemnych w relacjach interpersonalnych. Przykładowe informacje dokumentujące podniesione kompetencje po zakończeniu programu to: przykład sposobów komunikowania się w zespole i budowania pozytywnych relacji, list, SMS informujący o trudnej sytuacji, przykład na rozpoznanie mowy ciała w komunikacji.

Piątą badaną kompetencją było zarządzanie stresem/zarządzanie konfliktami. Poziomy kompetencji określony podczas diagnozy przedstawiał się następująco: poziom 1 – 20% badanych, poziom 2 – 35%, poziom 3 – 41%. Uczestników zakwalifikowanych na poziom 4 (uczestnicy wiedzący, w jaki sposób zachować się w sytuacjach konfliktowych i potrafiący wskazać, jakie działania ograniczają negatywne skutki konfliktu) było 4%. Cele edukacyjne do zrealizowania na podstawie diagnozy to np.: skuteczne rozpoznawanie, ocena konfliktów oraz umiejętne radzenie sobie z nimi, wykorzystanie predyspozycji osobistych w sytuacji radzenia sobie z konfliktem czy nauka racjonalnego myślenia w trudnych warunkach. Przykładowe informacje dokumentujące podniesione kompetencje to: przykład przezwyciężenia sytuacji kryzysowej z ostatnich dwóch miesięcy, przykład rozpoznanych emocji i sposobów radzenia sobie z negatywnymi.

Ostatnią z badanych kompetencji społecznych było funkcjonowanie w zespole (w tym w wielokulturowym). Poziomy kompetencji uczestników określony podczas diagnozy był następujący: poziom 1 – 20% osób, poziom 2 – 30%, poziom 3 – 40%. Uczestników zakwalifikowanych do poziomu 4 (dobrze odnajdujący się w większej grupie osób, w tym również wielokulturowej), było 10%. Cele edukacyjne do zrealizowania na podstawie diagnozy były następujące: korekta błędów w komunikacji międzyludzkiej, znaczenie udzie-

lania informacji zwrotnej w komunikacji międzyzespołowej, kształtowanie pozytywnych interakcji grupowych. Przykładowe informacje dokumentujące podniesione kompetencje to: przykład zastosowania narzędzi komunikacji międzykulturowej, przykład pozytywnych interakcji w grupie.

Wnioski i zakończenie

Celem artykułu było opisanie modelu wsparcia kompetencji społecznych imigrantów w procesie integracji ze społeczeństwem przyjmującym na podstawie zrealizowanego projektu. Cel ten został przez autorki zrealizowany. W ramach projektu przeprowadzono badania mające na celu diagnozę poziomu m.in. kompetencji społecznych migrantów. Badania dały możliwość udzielenia odpowiedzi na trzy problemy badawcze.

Problem badawczy nr 1: *Jaki poziom analizowanych kompetencji społecznych posiadają badani imigranci?* Większość z badanych posiadała kompetencje społeczne na poziomie podstawowym. W zakresie automotywacji (motywacji) było to 94% badanych, asertywności – 81%, autoprezentacji – 71%, komunikacji – budowania relacji interpersonalnych – 95%, zarządzania stresem/zarządzania konfliktami – 96%, a w zakresie funkcjonowania w zespole (w tym wielokulturowym) – 10%.

Problem badawczy nr 2: *Jakie działania edukacyjno-doradcze należy zaproponować uczestnikom projektu, tj. osobom o niskich umiejętnościach podstawowych, odpowiadających poziomowi nie wyższemu niż 3. poziom PRK?* Przykładowe działania edukacyjno-doradcze przedstawiono w wynikach badań i były one w ramach projektu dostosowane do konkretnej kompetencji.

Problem badawczy nr 3: *Jakie działania walidacyjne należy podjąć wobec uczestników projektu po realizacji działań edukacyjno-doradczych?* Przykładowe działania walidacyjne również wskazano w wynikach badań i były one także dostosowane do konkretnej kompetencji.

Wszystkim badanym, którzy uzyskali wyniki na poziomie 1–3 w zakresie jakiegokolwiek kompetencji, zaproponowano dalszy udział w projekcie polegający na korzystaniu z modelu wsparcia rozwoju ich kompetencji. Wszyscy uczestnicy skorzystali z tego zaproszenia.

Należy podkreślić, że omawiane badania mają ograniczenia. Zostały zrealizowane w ramach projektu wśród przedstawicieli jednej kultury. W przyszłości warto zastanowić się nad realizacją takich badań, ale wśród przedstawicieli innych kultur, w procesie integracji ze społeczeństwem przy-

mujących, co da możliwość porównania poziomu kompetencji społecznych imigrantów (przedstawicieli różnych kultur) i może prowadzić do ciekawych wniosków oraz formułowania szerszych rekomendacji.

Przeprowadzone badania oraz analiza literatury, pozwalają zdaniem autorek, na sformułowanie wniosków, które dotyczą znaczenia kompetencji społecznych imigrantów w procesie ich integracji ze społeczeństwem przyjmującym:

- analizowane kompetencje społeczne imigrantów mają istotny wpływ na ich funkcjonowanie w społeczeństwie przyjmującym i poziom nawiązywanych relacji społecznych;
- analizowane kompetencje społeczne imigrantów wpływają na ich relacje indywidualne i grupowe, co ułatwia integrację, adaptację i skuteczne funkcjonowanie w nowym środowisku (szczególnie zróżnicowanym kulturowo);
- kompetencje społeczne imigrantów istotnie wpływają na innych członków danej społeczności i współpracę oraz relacje w takiej społeczności, a ponadto na wizerunek imigranta.

Podsumowując, od poziomu kompetencji społecznych imigrantów zależą ich relacje społeczne w nowym środowisku, ich otwartość na kontakty z przedstawicielami innych kultur, współpraca w ramach nowej społeczności, komunikacja i umiejętność odnajdywania się w sytuacjach trudnych i konfliktowych.

Bibliografia

- Agryle, M. 2002. *Psychologia stosunków międzyludzkich*. Warszawa: PWN.
- Arghode, V. 2013. Emotional and social intelligence competence: Implications for instruction. *International Journal of Pedagogies & Learning*. **8** (2), ss. 66–77.
- Borkowski, J. 2003. *Podstawy psychologii społecznej*. Warszawa: Dom Wydawniczy Elipsa.
- Buchs, C. and Butera, F. 2015. Cooperative learning and social skills development. W: Gillies, R. red. *Collaborative Learning: Developments in Research and Practice*. New York: Nova Science, ss. 201–217.
- European Parliament. 2006. Recommendation 2006/962/EC of the European Parliament and of the Council of 18 December 2006 on key competences for lifelong learning [Official Journal L 394 of 30.12.2006]. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv%3Ac11090> (15.02.2023).

- Franczyk, A. i Rajchel, A. 2021. Rozwój kompetencji społecznych studentów w dobie nauczania online. *Kultura i Edukacja*. **3** (133), ss. 148–168.
- Jennings, P.A. and Greenberg, M.T. 2009. The prosocial classroom: Teacher social and emotional competence in relation to student and classroom outcomes. *Review of Educational Research*. **79** (1), ss. 491–525.
- Junge, C., Valkenburg, P.M., Dekovic, M. and Branjce, S. 2020. The building blocks of social competence: Contributions of the Consortium of Individual Development. *Developmental Cognitive Neuroscience*, **45**, <https://reader.elsevier.com/reader/sd/pii/S1878929320301110?token=53C0FA-65E8DA5AEB91FC5C8C6EF2CC1A33C378586AF31ABCD7A1FD463A740F686092826B39BA5BD4D755E9862956EE33&originRegion=eu-west-1&originCreation=20230219123422> (10.02.2023).
- Knap-Stefaniuk, A. and Sowa-Behtane, E. 2020. Social competence of employees working in intercultural teams. W: Soliman, K.S. red. *Education excellence and innovation management: a 2025 Vision to sustain economic development during global challenges*, International Business Information Management Association (IBIMA), ss. 3967–3977.
- Koryś, I. 2022. *Integracja imigrantów a asymilacja, segregacja i marginalizacja – słowniczek podstawowych pojęć*, Międzynarodowa Organizacja do Spraw Migracji, http://www.enigma.wsb.pl/debata/download/integracja_imigrantow.pdf (12.02.2022).
- Lang, N.C. 2010. *Group work practice to advance social competence: A specialized methodology for social work*. New York: Columbia University Press.
- Lockhart, J.C. 2013. Executive Education: Can it Be Too Good? *Journal of Executive Education*. **12** (1 (5)), ss. 1–12.
- Martowska, K. 2014. Temperamental Determinants of Social Competencies. *Polish Psychological Bulletin*. **45** (2), ss. 128–133.
- Matczak, A. 2001. Temperament a kompetencje społeczne. W: Ciarkowska, W. i Matczak, A. red. *Różnice indywidualne: wybrane badania inspirowane Regulacyjną Teorią Temperamentu Profesora Jana Strelaua*. Warszawa: Interdyscyplinarne Centrum Genetyki Zachowania UW, ss. 53–69.
- Matczak, A. 2007. *Kwestionariusz kompetencji społecznych KKS. Podręcznik*. Warszawa: Pracownia Testów Psychologicznych PTP.
- Maxim, L.A. and Nowicki, S.J. 2003. Developmental associations between non-verbal ability and social competence. *Facta Universitatis*. **2**, ss. 745–758.
- Miłaszewicz, D. 2017. Kompetencje społeczne w świetle wyników badań kapitału społecznego studentów z Polski, Litwy i Słowacji. *Studia i Prace WNEIZ US*. **47** (1), ss. 150–165.

- Nęcka, E. 2003. *Inteligencja. Geneza, struktura, funkcje*. Gdańsk: GWP.
- Matczak, A. i Martowska, K. 2013. *Profil kompetencji społecznych. Podręcznik*. Warszawa: PTP.
- Mazurek-Kucharska, B. 2008. Kompetencje społeczne we współczesnej psychologii i teorii zarządzania. Przegląd wybranych podejść i problemów. W: Konarski S. red. *Kompetencje społeczno-psychologiczne ekonomistów i menedżerów. Teoria, badania, edukacja*. Warszawa: Oficyna Wydawnicza SGH, ss. 55–94.
- Mazurek-Kucharska, B. 2011. Social Competences of Employees. Feeling of Injustice of Professional Competence Assessment in Opinions of Company Workers. *Edukacja Ekonomistów i Menedżerów*. **22** (4), ss. 93–109.
- Ogrodzka-Mazur, E. 2019. Kompetencje społeczne uczniów a realizacja zadań rozwojowych w okresie późnego dzieciństwa – studium z pogranicza polsko-czeskiego. *Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska*. **XXXII** (2), ss. 127–146.
- Orpinas, P. 2010. Social competence. W: Weiner, I.B. and Craighead, W.E. red. *The Corsini Encyclopedia of Psychology*. John Wiley & Sons, ss. 1623–1625.
- Piercy, G.L. and Steele, Z. 2016. The importance of social skills for the future of work, *New Zealand Journal of Human Resources Management*. **16** (1), Special Issue: The Future of Work, ss. 32–42.
- Raven, J. and Stephenson, J. 2001. The conceptualization of competence. W: Lang, P. red. *Competence in the learning society*. New York: Peter Lang Publishing, ss. 253–274.
- Szczurek-Boruta, A. 2013. Nauczyciele i kształtowanie kompetencji międzykulturowej uczniów. *Pogranicze. Studia Społeczne*. **XXI**, ss. 155–169.

Development support of immigrants' social competences in the process of integration with the host society (the case of research carried out as part of the project Integration and Educational Support for Migrants (WIEM) under POWER 2014–2020)

Abstract: The aim of the article is to describe the model of development support of immigrants' social competences in the process of integration with the host society. Referring to the aim of the article, the authors formulated the following research problems: What level of the analyzed social competences do the surveyed immigrants have? What educational and consulting activities should be offered to project participants, i.e. people with low basic skills, corresponding to a level not

higher than PRK level 3? What validation actions should be taken towards project participants after the implementation of educational and consulting activities? The theoretical part of the article addresses the concept of social competence and describes its elements. The empirical part presents the methodology and results of the conducted research as well as the conclusions and recommendations.

170 immigrants from Ukraine participated in the study. Most of the respondents had basic social competences. In terms of self-motivation (motivation), it was 94% of the respondents, assertiveness – 81%, self-presentation – 71%, communication – building interpersonal relationships – 95%, stress management / conflict management – 96%, and in terms of functioning in a team (including multicultural one) – 10%.

Keywords: social competences, immigrants, integration, host society

Translated by Ewa Sowa-Behtane and Agnieszka Knap-Stefaniuk